

Kina höjer ribban i Afrika

I kapplöpningen om Afrikas naturtillgångar deltar regeringar och företag i många länder, både i Nord och i Syd. En ledande position har Kina som i år kan bli Afrikas största handelspartner.

Det är resultatet av att regeringen i Kina har en långsiktig strategi för sin pågående expansion i Afrika.

DE TRE ÅR SOM GÅTT MELLAN TOPPMÖTET i Beijing med *Forum on China-Africa Cooperation* (FOCAC) i december 2006 och ministermötet som samma organisation höll i Sharm El Sheikh i november 2009 har inneburit en fenomenal expansion av kontakterna mellan Kina och de allra flesta länder på den afrikanska kontinenten.

Utrikeshandeln (export plus import) fördubblades mellan 2006 och 2008 till drygt 100 miljarder USD och befinner sig i närheten nivån för handeln mellan USA och Afrika. I år blir Kina antagligen Afrikas största handelspartner. Angola har nu gått om Saudiarabien som Kinas största utländska oljeleverantör.

Det årliga inflödet av kinesiska direktinvesteringar har trefaldigats sedan 2006. Enligt officiella kinesiska uppgifter var värdet av de kinesiska direktinvesteringarna i Afrika 7,8 miljarder USD år 2008, vilket är långt mindre än USA-företagens.

Kinesiska företag har också köpt minoritetsandelar i stora internationella företag med verksamhet i Afrika, bland annat 20 procent av sydafrikanska Standard Bank. Denna bank fick för några månader sedan låna en miljard dollar av fyra kinesiska banker för att finansiera investeringar i Afrika och Asien.

DE KINESISKA OLJEBOLAGEN konkurrerar med Exxon Mobil och andra stora oljebolag för att få tillgång till oljefyndigheter. Ett exempel är Sinopec-gruppens köp av det Schweiz-baserade Addax för åtta miljarder USD, som ger tillgång till fyndigheter i Nigeria, Kamerun och Gabon.

Detta är en relativt ny metod att få kontroll över oljetillgångar, som kompletterar den sedan tidigare använda "olja-för-investeringar" modellen. (Kinesiska banker ger lån till stora infrastrukturinvesteringar, som betalas tillbaka i form av olja eller mineraler.)

Ännu snabbare har kinesiska företags kontrakt på stora infrastrukturinvesteringar ökat. Inte en vecka går utan att nya avtal rapporteras. Ibland dyker samma avtal upp i olika skepnader och helhetsbilden är svår att fånga. (Över huvud taget är informationen om investeringar och kontrakt svärgenomtränglig.)

Det är dels fråga om investeringar finansierade av kinesiska banker och fonder, dels sådana där kinesiska företag vunnit internationella upphandlingar i konkurrens med andra länders företag.

KINAS EXPANSION I AFRIKA har stått i västmedias fokus, men under de senaste åren har man fått sällskap i kapplöpningen om Afrikas naturtillgångar av regeringar och företag i en rad andra länder i Syd.

Indiens handel med Afrika sexfaldigades till 32 miljarder USD mellan 2000 och 2008, samtidigt som Brasilien åttafaldigades till 26 miljarder. Ryssland, Saudiarabien, Gulf-staterna och sydostasiatiska länder är andra aktörer. Konkurrensen de nya aktörerna sinsemellan och med de traditionella från Nordamerika, Australien och Europa har blivit intensivare.

Förutom olja, naturgas, mineraler, timmer och fisk har det senaste åren sett en växande efterfrågan på afrikanska jordar för produktion av biobränsle och livsmedel till länder som har svårigheter att försörja den egna befolkningen med mat. Ironin är upprörande när detta sker i till exempel Etiopien där mer än sex miljoner människor idag är beroende av livsmedelsbistånd för sin överlevnad.

Enligt en uppgift har utländska företag och regeringar under de senaste två-tre åren i ett 30-tal afrikanska länder köpt eller långtidshyrt 30 miljoner hektar mark, en yta som motsvarar två tredjedelar av Sverige.

Dessa avtal blir ofta kontroversiella, eftersom de innebär att lokalbefolkningen fördrivs och regeringen i praktiken avhänder sig kontrollen över stora landområden. Dessutom är avtalen sällan offentliga.

DEN INTERNA KRITIKEN mot att regeringarna säljer ut sitt lands tillgångar har varit stark i många länder.

Jordbrukaren Gudina i Etiopien uttryckte det på följande sätt i en intervju för Reuters: "Nu ser vi indierna och kineserna komma. Vad vill dom här? Detsamma som briterarna i Kenya? Stjåla allting? Vår regering säljer vårt land till asiaterna så att de kan få pengar själva."

Men även utan xenofobiska övertoner finns det anledning att ifrågasätta hur denna utförsäljning av den afrikanska jorden går till och vad den riskerar att åstadkomma.

Den fortsatta kinesiska storsatsningen i Afrika kan också ses som ett sätt att använda en liten del av den jättelika kinesiska valutareserven som i november 2009 rapporterades vara mer än 2200 miljarder USD. I stället för amerikanska statsobligationer

Det årliga inflödet av kinesiska direktinvesteringar i Afrika har trefaldigats sedan 2006.

och andra värdepapper i US-dollar placeras några tiotal miljarder i de afrikanska oljekällorna, gruvorna, skogarna och jorden med avkastning under lång period framåt.

Det allt bredare intresset för Afrikas tillgångar är ett tecken på den förändring i den ekonomiska världsordningen som pågår och vars effekter förstärkts när många av de snabbväxande stora ekonomierna klarat den ekonomiska krisen väsentligt bättre än OECD-länderna. G20 gruppen, som bildades i slutet på 1990-talet, förde en relativt undanskymd roll under sina första år men har nu stigit fram som en viktigare plattform än G8.

VAD INNEBAR FOCAC-MÖTET I SHARM EL SHEIKH? Den handlingsplan som antogs för perioden 2010-2012 innebär ytterligare åtaganden från Kina, som därmed höjer ribban jämfört med den redan ambitiösa handlingsplanen för 2006-2009.

De största konkreta löften var att fördubbla ramen för förmanliga krediter till 10 miljarder USD. Liksom vid mötet 2006 finns också ett löfte att skriva av skulderna på de räntefria lån som förfaller för HIPC- och minst utvecklade länder.

På biståndsområdet utlovas stöd till utbildning – bygga sko-

lor, utbilda lärare, ge stipendier för studier i Kina, forsknings-samarbete och samarbetsavtal mellan kinesiska och afrikanska universitet och yrkeshögskolor. Bistånd och samarbete överens-koms också bland annat inom hälsovård, jordbruk, forskning och turism.

FÖR ATT SAMMANFATTA: Under perioden 2006–2009 har kapplöpningen om Afrikas naturtillgångar fått flera deltagare och intresset har vidgats till att också omfatta Afrikas jord.

Samtidigt som riskerna att enskilda afrikanska regeringar medvetet eller omedvetet försätter sig i en ny kolonial situation, öppnas möjligheterna för regeringar och regionala organisationer till både snabb tillväxt och minskat beroende av traditionella biståndsgivare och handelspartners.

Kinas regering har en långsiktig strategi för sin expansion i Afrika. Några tydliga tecken på att motsvarande gäller i de afrikanska huvudstäderna syns inte. Och det är bara i några få länder som exploateringen av stora naturtillgångar resulterat i att folkflertalet fått sin livssituation väsentligt förbättrad.

BERTIL ODÉN